ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Гори Миколи Ігоревича «Інституційний механізм реалізації конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації північноатлантичного договору», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 – «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Дисертаційне дослідження Гори Миколи Ігоревича присвячене проблематиці, яка безпосередньо пов'язана з одним із визначальних напрямів сучасного конституційного розвитку Української держави. Конституційне закріплення стратегічного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору змінило правову природу європейської та євроатлантичної інтеграції: відповідний курс перестав бути лише напрямом поточної державної політики й набув значення конституційно визначеного орієнтира діяльності органів публічної влади.

Повномасштабна збройна агресія російської федерації істотно посилила значення досліджуваної проблематики, оскільки питання членства України в ЄС і НАТО нині пов'язується не лише з політико-правовою модернізацією держави, а й із гарантуванням її суверенітету, територіальної цілісності, демократичного устрою та безпекової стійкості. За таких умов особливого змісту набуває з'ясування того, які саме інституції, у яких формах, якими засобами та в межах яких конституційних повноважень забезпечують реалізацію відповідного стратегічного курсу.

Актуальність теми дисертації визначається також тим, що європейська та євроатлантична інтеграція України охоплює не окремий сектор державного управління, а комплексну систему правових, організаційних, безпекових, дипломатичних, парламентських, урядових і судово-правових рішень. У цьому контексті інституційний механізм реалізації конституційного курсу потребує самостійного наукового осмислення, оскільки саме від узгодженості дій Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, органів сектору безпеки і оборони та інших суб'єктів залежить реальне просування держави до повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО.

Наукова цінність обраної теми посилюється наявністю низки дискусійних питань, які досі не мають однозначного вирішення в конституційно-правовій доктрині. Йдеться, зокрема, про співвідношення конституційного курсу держави і повноважень органів публічної влади, межі політичної дискреції у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, юридичні наслідки конституціоналізації зовнішньополітичного вектора, а також про належні форми парламентського, урядового й громадського контролю за виконанням інтеграційних зобов'язань.

З огляду на викладене, тема дисертації є своєчасною, науково обґрунтованою та безпосередньо пов'язаною з сучасними потребами

конституційного розвитку України. Її актуальність полягає у необхідності комплексного розкриття інституційного механізму, через який конституційно закріплений курс на членство в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору трансформується з політико-правової декларації у систему конкретних дій, рішень і процедур діяльності Української держави.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій М. І. Гори відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано відповідно до положень Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 21 листопада 2002 року № 228-IV, Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, а також положень Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору від 9 липня 1997 року, які визначають правові засади співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору.

Дослідження також ґрунтується на положеннях Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, що визначають стратегічні напрями розвитку держави, утвердження принципів демократії, верховенства права й інтеграції України до європейського та євроатлантичного простору.

Тема дисертаційного дослідження відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки, затвердженій наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454, а також Основним напрямам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затвердженим рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол № 23). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 25 жовтня 2022 року (протокол № 14) і включено до переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (№ 157, 2022 рік).

Основні положення та висновки дисертації оприлюднено на засіданнях круглих столів, науково-практичних конференціях, зокрема: «Право і правоохоронна діяльність: сучасний вимір і виклики глобалізації» (м. Київ, 1 грудня 2023 року); «Вплив сучасної науки на права людини» (м. Київ, 8 грудня 2023 року); «Сучасна доктрина юридичної практики та правоохорони» (м. Київ, 22 березня 2024 року); «Актуальні питання реформування правової системи держави: теорія та практика» (м. Київ, 30 травня 2025 року).

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують були отримані вперше і мають достатній ступінь наукової новизни. Вперше:

– обґрунтовано концепцію інституційного механізму реалізації конституційного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі й Організації Північноатлантичного договору як багаторівневої поліцентричної системи, що функціонує на основі взаємодії нормативного, гарантійного, виконавчо-управлінського та функціонально-диференційованого сегментів;

– розроблено авторську структурно-функціональну модель інституційного механізму реалізації конституційного курсу, яка, на відміну від наявних підходів, ґрунтується на його поліцентричній організації, функціональній диференціації та взаємодії елементів у межах системи стримувань і противаг;

– уведено до наукового обігу поняття функціонально-диференційованого рівня інституційного механізму реалізації конституційного курсу й обґрунтовано його місце як самостійного елемента структури механізму, що забезпечує галузеву імплементацію, координацію та контроль інтеграційних процесів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень і висновків дисертаційної роботи Гори Миколи Ігоровича не викликає заперечень. Сформульовані автором положення логічно випливають зі змісту дисертації, ґрунтуються на належному опрацюванні нормативно-правової бази, наукових джерел, матеріалів правозастосовної та інституційної практики у сфері реалізації конституційного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Висновки дисертації узгоджуються з поставленою метою та завданнями дослідження, послідовно відображають результати, отримані в межах відповідних розділів і підрозділів роботи. Запропоновані здобувачем наукові положення щодо розуміння інституційного механізму реалізації конституційного курсу України, ролі органів публічної влади у цьому процесі, а також напрямів удосконалення їх взаємодії мають належний рівень аргументації та можуть бути використані у подальших конституційно-правових дослідженнях, нормотворчій діяльності й освітньому процесі.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Результати дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового пізнання, застосованих у взаємозв'язку та взаємодоповненні. Серед філософських методів наукового пізнання використано *діалектичний метод* для дослідження конституційного курсу України на членство в Європейському Союзі й НАТО як правового явища, що знаходиться в розвитку

та відображає трансформаційні процеси української державності. За допомогою цього методу проаналізовано еволюцію інтеграційного курсу України – від політичного проголошення європейського вибору в 1990-х роках до його конституційного закріплення 2019 року, а також обґрунтовано виокремлення етапу конституціоналізації інтеграційного курсу як нового періоду розвитку українського конституціоналізму. Зазначений метод застосовано під час дослідження становлення інтеграційної доктрини та періодизації її розвитку (підрозділ 1.1), а також під час аналізу нормативного закріплення стратегічного курсу в Конституції України (підрозділ 1.2). Серед загальнонаукових методів дослідження використано *системний метод*, який застосовано для аналізу конституційного курсу як елементу системи засад конституційного ладу України й вивчення інституційного механізму його реалізації як складової механізму держави. Завдяки використанню цього методу інституційний механізм реалізації конституційного курсу розглянуто як цілісну систему взаємопов'язаних елементів органів державної влади й інститутів суспільства. Системний метод використано для дослідження ролі державних органів у реалізації інтеграційного курсу (підрозділи 2.1–2.4) і під час формування загальної моделі механізму реалізації конституційного курсу (висновки до розділів, загальні висновки). *Структурно-функціональний метод* застосовано для з'ясування внутрішньої структури інституційного механізму реалізації конституційного курсу й визначення функціонального призначення його окремих елементів. За допомогою цього методу досліджено роль Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та інших державних органів у механізмі забезпечення інтеграційної політики держави, що дало змогу визначити їхні функції, компетенцію та місце у відповідному механізмі (підрозділи 2.1–2.4). *Методи аналізу й синтезу* використано для дослідження інституційного механізму реалізації конституційного курсу. Метод аналізу застосовано для виокремлення його основних елементів, зокрема суб'єктів, їхніх повноважень і форм взаємодії. Метод синтезу використано для узагальнення отриманих результатів і формування цілісної теоретичної моделі механізму реалізації конституційного курсу України на членство в Європейському Союзі й Організації Північноатлантичного договору (розділи 2, 3, загальні висновки). У дослідженні також використано логічні *методи індукції* та *дедукції*. Дедукцію застосовано під час переходу від загальнотеоретичних положень конституціоналізму до аналізу конкретних конституційних норм, що визначають стратегічний курс на членство України в ЄС та Організації Північноатлантичного договору (підрозділи 1.2, 2.1–2.4). Індукцію використано під час узагальнення результатів аналізу діяльності державних органів й інститутів суспільства з метою формування узагальненої моделі інституційного механізму реалізації інтеграційного курсу (розділ 3, загальні висновки). Серед власне юридичних методів використано *формально-юридичний метод*, який застосовано для аналізу змісту положень Конституції України (зокрема ст. 85, 102, 116), законодавства у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції та визначення нормативної природи стратегічного курсу України на членство в Європейському Союзі й Організації

Північноатлантичного договору (підрозділ 1.2). *Метод тлумачення норм права* застосовано для з'ясування змісту конституційних положень, що визначають стратегічний курс держави, а також для встановлення їхнього регулятивного значення для діяльності органів державної влади у сфері реалізації інтеграційної політики (підрозділ 1.2, підрозділи 2.1–2.3). *Порівняльно-правовий метод* використано для аналізу досвіду держав-членів Європейського Союзу щодо конституційного закріплення інтеграційних процесів і зіставлення його з українською моделлю конституційного регулювання стратегічного курсу (підрозділи 1.2, 3.1). *Історико-правовий метод* застосовано для дослідження еволюції європейської та євроатлантичної інтеграції України, періодизації розвитку інтеграційної доктрини й аналізу етапів нормативного закріплення інтеграційного курсу (підрозділ 1.1).

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі можуть бути використані в:

– *нормотворчій діяльності* – під час підготовки й удосконалення законодавства України у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, зокрема актів, спрямованих на імплементацію положень Конституції України щодо стратегічного курсу держави на членство в Європейському Союзі та НАТО (акт впровадження Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу 04-20/16-2026/34301 від 17 лютого 2026 року);

– *правозастосовній діяльності органів державної влади* – у практичній діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України й інших органів державної влади під час формування і реалізації державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, а також під час розроблення стратегічних і програмних документів у цій сфері;

– *освітньому процесі* – під час викладання та вивчення навчальних дисциплін «Конституційне право України», «Порівняльне конституційне право», «Європейське право», «Право Європейського Союзу», а також під час підготовки підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 20 березня 2026 року № 66-оп);

– *науково-дослідній роботі* – у подальших дослідженнях проблем конституційно-правового забезпечення європейської та євроатлантичної інтеграції України, розвитку інституційного механізму реалізації конституційного курсу держави на членство в Європейському Союзі й Організації Північноатлантичного договору (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 20 березня 2026 року № 67-нд).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 307 найменувань, і двох додатків. Повний обсяг дисертації становить 259 сторінок, з них обсяг основного тексту – 191 сторінка.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати

представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами. У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача; надано відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації досліджено доктринальні підходи та нормативну регламентацію конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі й Організації Північноатлантичного договору.

Проаналізовано стан наукової розробки відповідної проблеми в національній конституційно-правовій доктрині. Встановлено, що в українській правничій науці сформовано значний масив досліджень, присвячених питанням європейської інтеграції, євроатлантичного співробітництва, адаптації законодавства України до acquis Європейського Союзу, реформування публічної влади відповідно до європейських стандартів, а також проблемам конституційного розвитку України в умовах інтеграційних процесів. Водночас обґрунтовано, що більшість наукових праць зосереджена переважно на загальнотеоретичних, політико-правових або галузевих аспектах інтеграції, натомість питання інституційного механізму реалізації конституційно закріпленого стратегічного курсу досліджено фрагментарно.

У межах дослідження нормативної регламентації встановлено, що реалізацію стратегічного курсу здійснюють у межах багаторівневої нормативної архітектури, яка охоплює конституційний, законодавчий, підзаконний, стратегічний та міжнародно-правовий рівні. На конституційному рівні інтеграційна мета безпосередньо пов'язана з компетенційними повноваженнями Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України. На законодавчому рівні відповідну сферу регламентує значна кількість спеціальних і галузевих нормативно-правових актів, однак констатовано брак системоутворювального закону, який комплексно би визначав механізм реалізації конституційного курсу. Така ситуація засвідчує фрагментарність законодавчої регламентації та потребу її подальшого впорядкування.

Увагу зосереджено на аналізі стратегічних документів держави, що конкретизують інтеграційний напрям розвитку України. Встановлено, що вони виконують програмно-цільову функцію, однак їх неоднорідна юридична природа та брак чіткої ієрархії в системі джерел права можуть спричиняти нормативне дублювання та неузгодженість.

У другому розділі дисертації досліджено державні органи в механізмі реалізації конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі й Організації Північноатлантичного договору. Обґрунтовано, що закріплення стратегічного курсу в ст. 85, 102 і 116 Конституції України трансформувало європейську та євроатлантичну інтеграцію зі сфери політичної програми у сферу конституційного обов'язку

органів державної влади. Це надало можливість визначити конституційний курс як особливу стратегічну норму, що поєднує ознаки норми-принципу та норми-цілі. Доведено, що реалізація цієї норми є довгостроковим, поетапним і багатовимірним процесом, спрямованим на системну трансформацію правового порядку й інституційної архітектури держави.

У межах дослідження ролі Верховної Ради України встановлено, що парламент виконує системоутворювальну роль у механізмі реалізації конституційного курсу. Верховна Рада України забезпечує законодавче закріплення інтеграційних реформ, ратифікацію міжнародних договорів, парламентський контроль за виконанням інтеграційних зобов'язань, а також демократичну легітимацію інтеграційної політики держави. Сформульовано висновок, що дискреція парламенту у сфері відповідних рішень не є абсолютною, а має здійснюватися з огляду на стратегічні завдання, визначені Конституцією України. У процесі аналізу конституційного статусу Президента України встановлено, що після внесення змін до Конституції України 2019 року його функція гаранта набула чітко вираженого стратегічного спрямування. Президент України є інституційним гарантом незворотності інтеграційного вектору, забезпечуючи політичну сталість курсу, стратегічну координацію дій різних суб'єктів публічної влади, зовнішньополітичне представництво держави та безпекову підтримку євроатлантичної інтеграції. Гарантійну функцію Президента України розглянуто не як вияв концентрації влади, а як стабілізаційний механізм у межах конституційної системи розподілу повноважень. Щодо Кабінету Міністрів України доведено, що уряд є ключовим суб'єктом забезпечення реалізації стратегічного курсу. Саме на рівні виконавчо-управлінської діяльності стратегічна конституційна норма набуває конкретного змісту у вигляді програм, планів заходів, секторальних реформ, механізмів імплементації міжнародних зобов'язань і координації роботи центральних органів виконавчої влади. Уряд формує організаційні, нормативні, фінансові й управлінські передумови виконання державою інтеграційних зобов'язань. Окремо досліджено роль інших державних органів у механізмі реалізації конституційного курсу. Встановлено, що Конституційний Суд України забезпечує функцію інституційного гаранта конституційної сумісності інтеграційних рішень, підтримуючи баланс між міжнародними зобов'язаннями України та верховенством Конституції України. Рада національної безпеки і оборони України здійснює стратегічну координацію безпекового виміру євроатлантичної інтеграції. Центральні органи виконавчої влади спеціальної компетенції забезпечують секторальну реалізацію інтеграційних реформ. Незалежні регулятори й антикорупційні інституції розглянуто як важливі елементи інституційної зрілості держави й необхідну передумову її інтеграційної спроможності.

У третьому розділі дисертації досліджено інститути громадянського суспільства в механізмі реалізації конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі й Організації Північноатлантичного договору. Передусім висвітлено значення права українського народу на самовизначення як фундаментальної основи

стратегічного інтеграційного вибору держави. Обґрунтовано, що право на самовизначення, закріплене в міжнародному праві та втілене в Конституції України через категорії народного суверенітету й установчої влади, становить базову конституційну передумову для визначення Україною свого геополітичного та цивілізаційного вектору розвитку. Досліджено історичну еволюцію цього права від державного самовизначення 1991 року до сучасного геополітичного та безпекового самовизначення в умовах збройної агресії проти України. У дисертації доведено, що інтеграція України до європейського та євроатлантичного простору є не випадковим політичним рішенням, а виявом тривалого цивілізаційного вибору українського народу, що було нормативно закріплено 2019 року на рівні Основного Закону. У цьому контексті стратегічний курс на членство в Європейському Союзі та НАТО набуває ознак елементу конституційної ідентичності України, оскільки відображає фундаментальні цінності українського конституційного ладу, серед яких демократія, верховенство права, права людини, народний суверенітет і державна незалежність.

Також проаналізовано вплив умов воєнного стану на функціонування партійної системи та громадянського суспільства. Констатовано, що ці умови спричинили трансформацію форматів політичної конкуренції та громадянської активності, однак не скасували значення політичного плюралізму і громадянської участі як невіддільних елементів демократичного конституційного ладу. Реалізація стратегічного курсу в таких умовах потребує збереження балансу між захистом конституційного ладу, національною безпекою та забезпеченням демократичних процедур.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

У цілому позитивно оцінюючи дисертацію, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. У вступі дисертації, зокрема на с. 31–34, автор досить широко окреслює методологічну основу дослідження, зазначаючи про використання діалектичного, формально-юридичного, системного, історико-правового, порівняльно-правового, структурно-функціонального та інших методів. Водночас дискусійним залишається питання про те, наскільки чітко у тексті роботи показано практичне застосування кожного з цих методів до конкретних дослідницьких завдань. Зокрема, доцільно було б докладніше розмежувати, які саме результати отримані завдяки порівняльно-правовому методу, які — завдяки структурно-функціональному аналізу, а які є наслідком формально-юридичного тлумачення положень Конституції України та законодавства у сфері європейської й євроатлантичної інтеграції.

2. У підрозділі 1.2 дисертації, зокрема на с. 60–83, автор аналізує нормативну регламентацію конституційного курсу України та окремих зарубіжних країн у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. Такий підхід є виправданим, однак потребує певного уточнення щодо співвідношення європейського та євроатлантичного напрямів порівняння. Європейський Союз і

Організація Північноатлантичного договору мають різну правову природу, різні механізми членства, різний обсяг зобов'язань держав і різні форми впливу на національні правові системи. У зв'язку з цим доцільно було б розмежувати критерії порівняння: окремо для конституційного закріплення європейської інтеграції та окремо для євроатлантичного курсу. Це дало б змогу посилити аргументацію висновків щодо специфіки української моделі конституційного закріплення стратегічного інтеграційного напряму.

3. У підрозділі 3.1, зокрема на с. 169–182, а також у загальних висновках на с. 217, автор обґрунтовує положення про те, що конституційний курс України на членство в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору є формою реалізації права Українського народу на самовизначення і пов'язаний із конституційною ідентичністю держави. Це положення є цікавим і має наукову новизну, однак воно потребує додаткового теоретичного уточнення. Зокрема, дискусійним є питання про те, як співвідноситься сталість конституційної ідентичності з демократичним плюралізмом, свободою політичної дискусії та можливістю різних політичних сил пропонувати відмінні підходи до темпів, способів і моделей реалізації європейської та євроатлантичної інтеграції. Більш чітке розмежування між самим стратегічним вибором держави та політичними способами його реалізації дозволило б зробити відповідне положення більш збалансованим.

4. У підрозділі 3.2, зокрема на с. 185 і далі, автор обґрунтовує значення політичних партій та інших інститутів громадянського суспільства в системі реалізації конституційного курсу. Разом із тим дискусійним залишається питання про межі їхнього впливу на відповідний процес. З одного боку, громадянське суспільство забезпечує суспільну підтримку, контроль і легітимацію інтеграційного напряму. З іншого боку, політичні партії та громадські об'єднання не є носіями владних повноважень у тому самому розумінні, що органи державної влади. Тому доцільно було б чіткіше розмежувати їхню участь як суб'єктів суспільного впливу, контролю й експертного супроводу та участь органів публічної влади як суб'єктів юридично відповідальної реалізації конституційного курсу.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення дисертаційного дослідження та наукових публікацій Гори Миколи Ігоровича фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею, у якій автором належним чином використано наукові джерела, нормативно-правові акти та інші матеріали, необхідні для розкриття обраної теми.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертаційна робота Гори Миколи Ігоровича «Інституційний механізм реалізації конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору», подана до захисту на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що мають значення для розвитку науки конституційного права та

розв'язання теоретико-правових і практичних питань реалізації конституційно закріпленого стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

2. Зміст дисертації відповідає заявленій здобувачем спеціальності 081 «Право», а її положення узгоджуються з предметом конституційно-правового дослідження. Робота пройшла належну апробацію, її основні результати відображені у наукових публікаціях автора. Дисертація підготовлена зрозумілою, юридично грамотною мовою, має логічну структуру, а її висновки відповідають поставленій меті, завданням і змісту проведеного дослідження. Анотація відображає основні положення дисертації, її наукову новизну, висновки та пропозиції.

3. Дисертація Гори Миколи Ігоровича «Інституційний механізм реалізації конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Гора Микола Ігорович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
Завідувач кафедри державно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор **Олександр КУРАКІН**
«01» липня 2026 р.

Підпис засвідчую
т.в.о. начальника ВДСП Вікторія Мельник

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Код ЄДРПОУ 08571423